

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Банківська справа»
(назва освітньої програми)

на тему: «Формування ресурсів банку із депозитних джерел»

Виконавець:

студентка центру заочної форми
навчання

Прусакова Тетяна Вадимівна

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст.викладач
(науковий ступінь, вчене звання)
Деркач Ю.Б.

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

Одеса 2020

АНОТАЦІЯ

Прусакова Т.В. «Формування ресурсів банку із депозитних джерел»
Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньою програмою «Банківська справа». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти поняття «банківські ресурси», «депозит», «депозитна політика» та, визначено фактори, що впливають на стан депозитного портфелю банків розглянуто законодавство, що регулює проведення банками депозитних операцій.

Проаналізовано депозитний портфель фізичних та юридичних осіб, стан депозитного портфелю банків України та напрями розміщення депозитів, особливості формування депозитного портфелю АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

Запропоновано рекомендацій щодо покращення системи гарантування вкладів, що сприятиме підвищенню рівня довіри вкладників до банку в умовах кризи, удосконалення депозитної політики банку, шляхом створення нових депозитів на основі моделі Кано.

Ключові слова: банку, клієнт, послуга, депозит, кредит, відсоток, дохід

ANNOTATION

Prusakova T.V. «Formation of bank resources from deposit sources»
thesis for Bachelor degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance»
under the program «Banking», Odessa National Economic University
Odessa, 2020

The paper considers the theoretical aspects of the concept of "banking resources", "deposit", "deposit policy", the legislation governing the conduct of deposit operations in banks.

The work analyses the deposit portfolio of natural persons and legal entities, the status of the deposit portfolio of Ukrainian banks and the directions of deposit placement, specifics of the deposit portfolio of JSC CB "PRIVATBANK".

Recommendations for improving the deposit insurance system are proposed, which will help increase the level of depositors' confidence in the bank during the crisis, improve the bank's deposit policy by creating new deposits based on the Kano model.

Key words: bank, client, service, deposit, credit, percent, income

ЗМІСТ

	стор .
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКИХ РЕСУРСІ ЗА РАХУНОК ДЕПОЗИТНИХ ДЖЕРЕЛ	
1.1. Ресурси банку: сутність та особливості формування	5
1.2. Депозитний портфель комерційного банку: сутність та особливості формування.....	9
1.3 Нормативно-правове регулювання порядку проведення банками депозитних операцій.....	19
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ БАНКАМИ ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЮ	
2.1. Аналіз депозитного портфелю банків	23
2.2. Основні напрямів розміщення депозитних коштів	32
2.3 Оцінка депозитних ресурсів та напрямів їх розміщення на прикладі АТ КБ «Приватбанк» ...	36
Висновки до другого розділу	45
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНИХ РЕСУРСІВ БАНКУ	
3.1. Удосконалення системи гарантування вкладів в Україні на основі світового досвіду	47
3.2. Алгоритм створення нових депозитів на основі моделі Кано....	55
Висновки до третього розділу	64
ВИСНОВКИ..	66
Список використаних джерел	69

ВСТУП

Актуальність дослідження. Впродовж останніх років НБУ проводив жорстку монетарну політику, метою якої було приборкання інфляційних процесів в економіці України, проте така політика спричинила скорочення попиту суб'єктів господарювання на кредитні ресурси банків. Бажаний рівень зростання ВВП 7-8% на рік не було досягнуто, натомість цей показник склав 3-4%. У 2019 році рівень інфляції досяг встановленої цілі – менше 5%, що дозволило НБУ розпочати процес поступового знижування облікової ставки, створюючи умови для активізації кредитування бізнесу. Однак не лише розмір облікової ставки впливає на активність кредитної діяльності, а й наявність достатнього обсягу банківських ресурсів. Депозити є одним з основних джерел формування ресурсного потенціалу. На сучасному етапі розвитку економіки перед банківськими установами постає проблема залучення коштів, що викликана скороченням коштів бізнесу у наслідок вимушеного припинення господарської діяльності, та відпливом коштів фізичних осіб з банківських рахунків внаслідок падіння довіри до банківської системи України в період кризи, спровокованої пандемією COVID-19.

Теоретичним розробкам у сфері банківських ресурсів присвячені праці таких зарубіжних економістів, як: Р. Еллер, Ф. Мишкін, Е. Дж. Долан, К. Дж. Кемпбелл, П. Роуз, що аналізували проблеми формування депозитних коштів у структурі ресурсів банку.

Українські вчені також присвятили багато своїх досліджень проблемам управління ресурсним потенціалом банківських установ. До них належать: О. Дзюблюк, Б. Адамик, М. Алексєєнко, О. Васюренко, О. Дзюблюк, В. Міщнюк, Н. Парасій-Вергуленко та ін.

Проте, сучасні умови розвитку економіки потребують проведення

подальших досліджень щодо вибудовування ефективної депозитної політики, яка б забезпечила не лише стійкість та прибутковість вітчизняних банків а й, вкрай важливе та затребуване сьогодні, кредитування бізнесу.

Метою дослідження є комплексний аналіз депозитного портфелю банків та розробка конкретних рекомендацій та пропозицій щодо удосконалення процесу управління депозитними ресурсами.

Завдання дослідження:

узагальнити теоретичні засади сутності понять «банківські ресурси», «депозит», «депозитна політика»;

проаналізувати нормативно-правові акти, що регулюють порядок проведення банками депозитних операцій;

дослідити стан депозитного портфелю вітчизняних банків;

проаналізувати напрями розміщення банками свої ресурсів, зокрема, депозитних;

провести оцінку депозитних ресурсів та напрямів їх розміщення на прикладі АТ КБ «Приватбанк»;

дослідити досвід вибудовування системи страхування депозитів у різних країнах світу та визначити перспективні напрями її удосконалення в Україні;

визначити напрями удосконалення депозитної політики банку.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, пов'язані з акумулюванням та розміщенням банками депозитів.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування та управління банками депозитним портфелем.

Методами дослідження є загальнонаукові прийоми і методи досліджень: 1) метод системної оцінки; 2) метод аналізу і синтезу; 3) метод групування, порівняння та узагальнення економічних показників; 4) статистичні методи; 5) методи фінансового аналізу та спостереження.

Інформаційна база дослідження є наукові праці вчених; практичні дослідження з питань здійснення банківських операцій; законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність банків в Україні; офіційні

фінансові звіти банків; офіційні статистичні дані НБУ; науково-методична література; матеріали періодичних видань та Інтернет-ресурси.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Банківські ресурси - це сукупність власних, залучених і запозичених коштів, які знаходяться в розпорядженні банку і використовуються для проведення активних операцій.

Депозит –це система відносин з приводу передачі фізичними і юридичними особами (резидентами чи нерезидентами) тимчасово вільних фінансових ресурсів у формі грошових коштів, цінних паперів, валютних та інших цінностей банкам та іншим фінансовим посередникам, в коротко-, середньо- або довгострокове користування з подальшою компенсацією відсотків, що закріплено умовами договору.

До законодавства, що регулює процеси формування банківських ресурсів належить Цивільний кодекс, Закон «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», Положення «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами» та інші. Однак процес удосконалення банківського законодавства постійно триває, спираючись, зокрема на досвід провідних світових регуляторів.

У зв'язку з пандемією COVID-19, що спровокувала економічну кризу аналіз депозитного портфелю банків та напрямів його використання варто проводити у два етапи – 2015-2019 р. та 2020 рік. У 2015-2019 роках кошти фізичних та юридичних осіб зростали. Наприкінці 2019 року частка коштів населення, бізнесу та бюджету становила 85.3% від зобов'язань банків. Динаміка депозитів у розрізі валют свідчить про збільшення рівня доларизації депозитів у 2019 році, реакцією на це стало впровадження НБУ обов'язкового резервування валютних депозитів у розмірі 10%. Також негативним трендом у структурі балансів банків є розбалансованість загальних активів та зобов'язань за терміном до погашення: зобов'язання більше року склали 11%, активи з таким самим терміном - 35%. Відповідно у кризові моменти це може створювати зростання процентного ризику, оскільки банки будуть вимушені

запозичувати кошти під більш високий відсоток. Починаючи з березня 2020 року, в умовах економічної кризи відбувся виток коштів клієнтів, а також погіршилися умови залучення фінансування.

У 2019 році найбільшу питому вагу у структурі активів займали кредити юридичних осіб - 37%. За останні 5 років цей показник скоротився на 29 в.п., що пов'язане з економічною кризою та війною на сході держави. Відповідно свої ресурси банки спрямовували в ОВДП – 25% у структурі активів. Причинами цього стали нарощення капіталу державних банків, недостатня кількість надійних позичальників, а також висока облікова ставка (18%). Частка кредитів населенню складає 10%, цей показник зростає третій рік поспіль, за рахунок споживчого кредитування. Процес поступового відновлюватися кредитування, зупинила криза 2020 року: банки вимушені пропонувати кредитні канікули та проводити реструктуризацію кредитів позичальникам, що постраждали від обмежень у зв'язку з карантинном.

На вітчизняному ринку депозитів державні банки є «маркет-мейкерами». Вони визначають вартість ресурсів для банківської системи країни, оскільки інші банки країни змушені орієнтуватися на них, формуючи власну депозитну політику. Серед державних банків у 2019 році лідером за обсягом депозитного портфелю був АТ КБ «Приватбанк» - близько 22% Депозитний портфель АТ КБ «Приватбанк» на 54 % складався із строкових вкладів, решту складали вклади до запитання. Однак у 2019 р. вклади до запитання мали стабільно високий темп зростання, що свідчить про реакцію населення на мінливість та нестабільність економічної ситуації в країні. У 2019 році рівень строкових депозитів та депозитів до запитання майже зрівнявся, що сприяє зростанню ризика ліквідності за умов кризи.

Усі нормативні показники банку значно перевищують норми, встановлені НБУ. Банк виконує норматив LCR, який демонструє стійкість банку до короткострокових «шоків» ліквідності. У 2019 році АТ КБ «Приватбанк» отримав 32,36 млрд. грн. чистого прибутку, забезпечивши собі 1 місце серед банків України. Це рекордний показник для банківської системи

України з початку економічної кризи.

В результаті комплексного аналізу встановлено, що найбільш перспективною стратегією, що дозволяє кредитній організації встановити довгостроковий контакт з вже залученими або з потенційними клієнтами, є стратегія, заснована на концепції CRM (Customer Relationship Management - управління взаємовідносинами з клієнтами). Свою співпрацю з корпоративними клієнтами банкам варто вибудовувати на засадах диференційованого підходу; закріплення за ключовими клієнтами або їх групами персональних менеджерів; побудови зворотного зв'язку з корпоративними клієнтами; здійснення перехресних продажів.

В області взаємини з фізичними особами було встановлено, що для утримання і залучення нових клієнтів необхідно впровадження інноваційних продуктів в банківське обслуговування. Для цього варто використовувати блок схему, що описує технологію розробки і модифікації інноваційних депозитних продуктів, в основі якої лежить модель Кано. Розробку і модифікацію інноваційного депозитного продукту, на основі моделі Кано варто проводити у 5 етапів: виявлення основних вимог фокус-групи до параметрів вкладу; розробка анкети оцінки Кано, яка використовується при дослідженні реакції цільової групи на новий депозитний продукт «Внесок через мобільний додаток», складання матриці оцінки потреб клієнта, а також інтерпретація результатів анкетування респондентів при дослідженні депозитного продукту «Вклад через мобільний додаток». Проведене дослідження дозволяє виявити обов'язкові, очікувані, привабливі і неважливі характеристики впровадження нового депозитного продукту для збільшення частки депозитного портфеля фізичних осіб у банку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М. Д. Алексеєнко. – К. : КНЕУ, 2002. – 31 с.
2. Банківські операції : підручн. // А. М. Мороз, М. і. Савлук, Р. Б. Бок та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2000. – С. 95–106
3. Васюренко, О. Ресурсний потенціал комерційного банку: / О. Васюренко, І. Федосік. – Банківська справа. – 2002. – № 1. – С. 58–64.
4. Землячов С. В. Сутність, джерела формування та значення ресурсної бази комерційних банків / С. В. Землячов // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2009. – № 3. – С. 68 – 74
5. Міщенко В. І. Банківські операції : підручник / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренева. – К. : Знання, 2007. – 796 с.
6. Присяжнюк О. П. Джерела формування та зміцнення ресурсної бази комерційних банків в Україні / О. П. Присяжнюк // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – 2011. – № 31 URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/socgum/pprbsu/201131/11_31_27.pdf (дата звернення 05.03.2020)
7. Цивільний Кодекс України: чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 3.09.2012 р.: (відповідає офіційному текстові). – К.: «Центр учбової літератури», 2012. – 272 с.
8. Долан З. Дж. Деньги. Банковское дело и денежно-кредитная политика / З. Дж. Долан ; [пер. с англ. В. Лукашевича и др. ; под общ. ред. В. Лукашевича, М. Ярцева]. – СПб. : “Санкт-Петербург оркестр”, 1996. – 496 с
9. Долан Э.Дж., Кемпбел К.Д., Кемпбел Р.Дж. Деньги, банковское дело и денежнокредитная политика. Л., 1991.

10. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121> (дата звернення 22.03.2020)
11. Фінансово-економічний словник : словник-довідник / кол. авт. : Юнін О. С., Круглова О. О., Савельєва М. О. та ін. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. – 164 с
12. Кириченко О. Банківський менеджмент : навчальний посібник / О. Кириченко, І. Гиленко, А. Ятченко. – К. : Основи, 1999. – 671 с.
13. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23 лют. 2012 р. № 4452-VI URL.: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4452-17> (дата звернення 22.03.2020)
14. Банківські операції: Навч. посіб. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. — 243 с. — (Вища освіта ХХІ століття).
15. R Bollen, “Time to review the concept of deposit” (2006) 17 Journal of Banking and Finance Law and Practice 283
16. . Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — С. 6.
17. Островская О.М. Банковское дело: толковый словарь / О.М. Островская. – 2-е изд. – М.: Гелиос АРВ, 2001. – 400 с. 14. Момот Т. Оцінка вартості бізнесу: сучасні технології / Т. Момот. – Х.: Фактор, 2007. – 224 с
18. Словник сучасної економіки МАКМІЛЛАНА / Пер. з англ. – К.: «АртЕк», 2000. – 640 с.
19. Петрук О. М. Банківська справа : навч. посібник / О. М. Петрук ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинця]. – К. : Кондор, 2004. – 461 с.
20. Тиркало Р. І. Банківська справа / [за ред. Р. І. Тиркала]. – Тернопіль : Карт-бланш, 2001. – 316 с.
21. . Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. ; [за ред. А. М. Герасимовича. – К. : КНЕУ, 2003. – 599 с.

22. Заславська О. І. Залучені ресурси як вагоме джерело ресурсного забезпечення кредитно-інвестиційної діяльності банків / О. І. Заславська // Економіка та держава. – 2012. – № 7. – С. 66–69.
23. Заруба О. Д. Ресурсне забезпечення банку: розробка моделі / О. Д. Заруба // Вісник НБУ. – 1998. – № 9. – С. 35–37.
24. Довгань Ж. М. Ресурси комерційного банку: сформування та управління : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 / Ж. М. Довгань ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 19 с.
25. George H. Hempel, Alan B. Coleman, Donald G. Simonson. Bank Management: text and cases; 3rd ed. New York: John Wiley & Sons, Inc, 1989. 836 p.
26. Барановський О.І. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусі / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2007. - № 9. – С. 12 – 20.
27. Вожжов А.П. Капітал комерційних банків як складова ресурсів банківської системи / А.П. Вожжов, А.І. Клименко // Банківська справа. – 2003. - № 4. – С. 83 – 95.
28. Маслак Н.Г. Проблеми капіталізації банківської системи України / Н.Г. Маслак // Актуальні проблеми економіки. – 2004. - № 11. – С. 31 – 39
29. Васильченко З. М. Капіталізація банків України: сучасний стан та проблеми нарощення / З.М. Васильченко, І.В. Доманецький // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики [зб.наук.праць] . - 2013. – Випуск 1 (14). — С. 3 – 10.
30. Завгородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк, Т. Смовженко. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Знання, 2000. – 587 с.
31. Положенні НБУ «Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами» від 03.12.2003 р. № 516 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03> (дата звернення 20.03.2020)

32. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1797-VIII URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 20.03.2020)

33. Постанова Правління НБУ № 13 «Про запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)». URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=64546644>. (дата звернення: 06.02.2019).

34. Постанова Правління НБУ від 28 грудня 2018 року № 164 «Про внесення зміни до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114500-18> (дата звернення: 06.02.2019).

35. Національний банк надав можливість банкам враховувати у складі високоліквідних активів залишки на НОСТРО рахунках в іноземній валюті в інших банках України. URL: <https://nabu.ua/ru/natsionalniy-bank-nadavmozhlivist-bankam.html> (дата звернення: 08.02.2019).

36. Семенча І.Є. Аналіз сучасного стану активів банків та джерела їх формування / І.Є. Семенча, В.І. Руденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 11. – С. 790-793.

37. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2019. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>

38. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2019. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>

39. Огляд банківського сектору. Травень 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-traven-2020>

40. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2020. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=83816603>

41. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене постановою

Правління НБУ від 30.06.2016 р., № 351 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0351500> 16(дата звернення 05.04.2020)

42. Офіційний сайт ПАТ «Приватбанк». URL.: <https://privatbank.ua> (дата звернення 19.04.2020)

43. Богомолов А.А. История возникновения страхования банковских вкладов // Юридическая работа в кредитной организации. 2007. № 1. URL: http://www.reglament.net/bank/legal/2007_1.htm(дата звернення 19.04.2020)

44. Земцов А.А., Цибульникова В.Ю. Анализ этапов развития Федеральной корпорации по страхованию вкладов США // Фундаментальные исследования. 2017. № 4–2. С. 344–350. URL: <http://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=41485>(дата звернення 15.04.2020)

45. Турбанов А.В., Евстратенко Н.Н. Федеральной системе страхования депозитов США – 75 лет // Деньги и кредит. 2008. № 12. С. 47–52.

46. Beck T. Deposit Insurance as Private Club: Is Germany a Model? Policy Research Working Paper, 2001, no. 2559, 34 p. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/19705/multi0page.pdf?sequence=1&isAllowed=y>(дата звернення 15.04.2020)

47. Demirgüç-Kunt A., Detragiache E. Does Deposit Insurance Increase Banking System Stability? An Empirical Investigation. Journal of Monetary Economics, 2002, vol. 49, iss. 7, pp. 1373–1406. URL: [https://doi.org/10.1016/S0304-3932\(02\)00171-X](https://doi.org/10.1016/S0304-3932(02)00171-X) (дата звернення 15.04.2020)

48. Demirgüç-Kunt A., Kane E. J. (2002). Deposit Insurance Around the Globe: Where Does It Work? Journal of Economic Perspectives, Vol. 16, No. 2, pp. 175-195.

49. Demirgüç-Kunt A., Kane E., Laeven L. (2007). Determinants of Deposit-Insurance Adoption and Design. Working Paper, No. 12862, NBER.

50. Demirgüç-Kunt A., Kane E., Laeven L. (2008). Deposit Insurance around the World. Issues of Design and Implementation. The MIT Press.

51. Beck T. Deposit Insurance as Private Club: The Case of Germany. 2000. URL: <https://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/beck2.pdf> (дата звернення 15.04.2020)
52. Berger G. S. (1994). Reforming Deposit Insurance and the Regulatory System: the Failure of the Middle Way. Cato Journal, Vol. 14, No. 2 (Fall 1994), pp. 221-241.
53. Completing Europe's Economic and Monetary Union, 2019 URL: – Access mode : <http://goo.gl/1FRUFh> (дата звернення 15.04.2020)
54. Метод «Модель Кано» // InvenTech — Центр креативных технологий [Сайт]. URL: <http://www.inventech.ru/pub/methods/metod-0022/> (03.05.2020).